

PARQUE NACIONAL DAS ILLAS ATLÁNTICAS

Na páxina web de Adegas Galiza atopamos este documento asinado por Santiago Ortiz:
(www.adegagaliza.org/documentación/documentos/lit/parque_illas_atlánticas.doc)

Considerámolo moi interesante dende o punto de vista biolóxico pois, ata a data, moi pouca información había neste eido sobre as Illas que conforman o Parque Nacional.

Como podemos comprobar, o documento foi escrito antes de que foran, hai dous anos (2002), declaradas as Illas: Cíes, Ons, Sálvora e Cortegada como as integrantes do Parque Nacional Marítimo - Terrestre das Illas Atlánticas Galegas.

O INTERESE BIOLÓXICO DESTE FUTURO PARQUE: A FLORA E A VEXETACIÓN

Por: Santiago Ortiz

Probablemente unha das mais relevantes novidades producidas ultimamente en Galiza no campo do medio ambiente é a posible declaración das illas atlánticas como "Parque Nacional". Aínda que semella que nun principio as illas a incluír no devandito Parque eran as Cíes, Ons e Onza, Lobeiras e Sisargas, parece que finalmente ficou desbotada a inclusión desta última. Con este artigo pretendemos facer unha primeira avaliación do interese biolóxico que encerran estas illas no que se refire á súa flora e vexetación.

Desde o punto de vista fitoxeográfico estas illas están situadas no sector Galaico-Portugués da Provincia Cántabro-Atlántica, dentro da Rexión Eurosiberiana, onde fan parte do chamado piso ou horizonte bioclimático termocolino que é o mais cálido da Europa atlántica. Isto ocasiona que a nivel de flora e vexetación estas illas sexan por unha banda tipicamente atlánticas e

polo tanto presenten estreitas relacións con outras áreas atlánticas europeas, especialmente a través das costas occidentais francesas, das illas británicas e da cornixa cantábrica. Son exemplo disto plantas como *Rumex rupestris* Le Gall ou *Rumex acetosa* subsp. *biformis* (Lange) Castrov. & Valdés-Bermejo, esta última recentemente localizada en Cornualles, e asociacións vexetais como o *Bostrychio-Halimolietum portulacoidis*, que coloniza os bordos das áreas asolagadas dos esteiros.

Por outra banda, estas illas gozan dunha relevante influencia mediterránea que basicamente lles chega a través da costa portuguesa. Exemplo disto son plantas como *Corema album* (L.) D. Don ou *Calendula suffruticosa* Vahl subsp. *algarbiensis* (Boiss.) Nyman e comunidades vexetais como a asociación de dunas secundarias *Iberidetum procumbentis* Bellot (1968).

Detalle de *Cytisus insularis* con flor e froito.
Foto: Juan Rodríguez Oubiña

No que se refire á flora, o interese que presentan estas illas é moi destacable se temos en conta que os ecosistemas costeiros, nomeadamente os complexos praia-duna e os cantís, é onde, en comparación con outros medios, se acha o meirande número de plantas raras e ameazadas da Galiza. Tal e como podemos ollar na táboa 1, nestas illas podemos achar 19 especies e subespecies dun total de pouco mais de 100 que van ser recolleitas no Libro Vermello da flora galega que está actualmente en fase de elaboración, e delas 6 (serían 7 de estar xa publicada a descrición da especie *Cytisus atlanticus*) serán recollidas na Lista Vermella do Estado Español que está tamén en fase de elaboración e no que de xeito moi estricto só se inclúen aquelas especies e subespecies catalogadas como mínimo como vulnerables de acordo cos últimos criterios da IUCN (1994).

Entre todas esas plantas destaca *Rumex rupestris*, un endemismo atlántico que vive preferentemente en cantís e do que, aparte das escasas poboacións galegas centradas sobre todo nestas illas, só se conservan algunhas poboacións na Bretaña francesa e Cornualles amais de dúas poboacións en Gales.

Un caso similar é o de *Linaria arenaria*, unha planta que vive en áreas costeiras e da que, amais das escasas poboacións galegas, existen algunhas poboacións na costa occidental de Francia.

Con todo, probablemente a planta mais emblemática destas illas é *Cytisus atlanticus*¹, unha xesta recentemente descuberta pois se viña confundindo con *Cytisus striatus* (Hill) Rothm., unha xesta moi común en

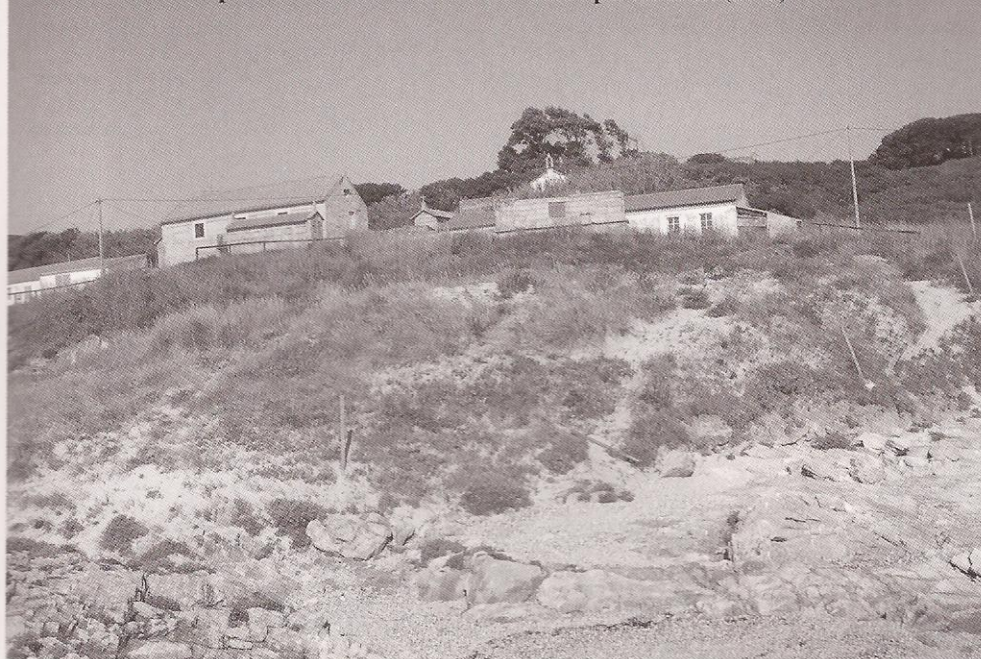
Galiza. Coñécese polo momento nas illas de Ons, onde están as súas mellores poboacións, e Sálvora. Polo propio feito de ser esta unha planta leñosa que pode sobordar os 2 metros de altura e por ter unha área tan restrinxida é unha das plantas de meirande interese entre a flora rara e ameazada da Galiza, se non a que mais, polo que constituirá un dos valores biolóxicos mais relevantes do futuro Parque.

Outras plantas de interese presentes nestas illas son por, exemplo, *Centaureum scilloides* (L. fil.) Samp., *Iberis procumbens* Lange ou *Silene littorea* Brot.,

Desde o punto de vista da vexetación o interese destas illas semella menor que o da súa flora. Como corresponde á súa escasa superficie, a diversidade de hábitats e, polo tanto, de comunidades vexetais non é moi destacable. De todas as comunidades vexetais probablemente as de meirande interese son, ao igual que ocorría coa flora, as dos cantís e dos complexos praia-duna con asociacións de área de distribución reducida como os pasteiros graminoides aero-halófilos da asociación *Crithmo-Armerietum pubigeræ* e a asociación halo-casomofítica *Dauco-Festucetum pruinosa*, ámbalas dúas dos cantís. Nos complexos praia-duna sobrancean pola súa área reducida ás comunidades das dunas estabilizadas entre as que se poden recoñecer comunidades leñosas (*Iberidetum procumbentis*), pasteiros vivaces (*Violo-Silenetum littoreae*) e pasteiros anuais (*Linario-Corynephorretum canescentis*) amais dunha matogueira que coloniza os puntos mais afastados da praia que, de

entre estas illas, só poderemos achar nas Cíes: o *Ulici-Coremetum albae*. De todas estas, as catro primeiras están presentes basicamente na Galiza e no Norte de Portugal mentres que as outras dúas son case exclusivamente galaicas.

Dunas del Barrio e praia de Canexol (Illa de Ons) onde crece a *Linaria arenaria* e que foi obxecto de estudo e posterior informe sobre o seu estudo por ADEGA (2003)

¹Foto páxina anterior, fonte: Bañares, A., G. Blanca, J. C. Moreno & S. Ortiz. 2003.

Atlas y libro rojo de la flora vascular amenazada de España. Taxones prioritarios. Ministerio de Medio Ambiente.

As comunidades vexetais que ocupan unha meirande superficie nestas illas son igualmente de área de distribución reducida: as matogueiras de toxo e carpazas da asociación *Cisto salvifolii-Ulicetum humili*, presente nas zonas costeiras do Sur da Galiza e Norte de Portugal. Esta aparece intercalada coas matogueiras moderadamente higrófilas da asociación *Cirsio filipenduli-Ericetum ciliaris*.

Polo tanto, e pese á práctica total ausencia do bosque potencial que neste caso sería unha facies termófila da asociación *Rusco-Quercetum roboris*, en conxunto podemos afirmar que o valor destas illas, no que atinxe á súa vexetación, non é en absoluto desprezable se temos en conta que a meirande parte da súa superficie está colonizada por comunidades vexetais singulares que, debido á súa reducida área de dispersión, merecen ser protexidas.

Nunha valoración global pódese dicir que aínda que moitas das especies e subespecies e asociacións vexetais destas illas están presentes noutros puntos da

costa de Galiza, aquelas albergan unha representación importante da flora e vexetación do noso litoral, de xeito moi especial algunhas das plantas de meirande interese desde o punto de vista da conservación como antes vimos. Se a isto acrecentamos as vantaxes comparativas que ofrecen as illas á hora de constituír unha área protexida pola facilidade de control de visitantes, contaminación, invasións de plantas alóctonas, etc., podemos concluír que a elección das mesmas para a constitución do Parque, aínda que posiblemente precipitada e pouco meditada pola administración, finalmente semella mais acertada do que nun principio puidese parecer ao menos desde a óptica da flora e a vexetación.

Aínda recoñecendo isto, é importante subliñar como teñen feito outros estudiosos do medio ambiente, que sería recomendable a inclusión no Parque doutras áreas costeiras continentais do entorno destas illas de similar valor ecolóxico.

Angélica Pachycarpa, na banda oeste da Illa de Ons

Hemicar, S.L.

Pintura al horno
Bancada de Carrocería

TALLERES

HEMICAR, S.L.

CHAPA - PINTURA - MECÁNICA

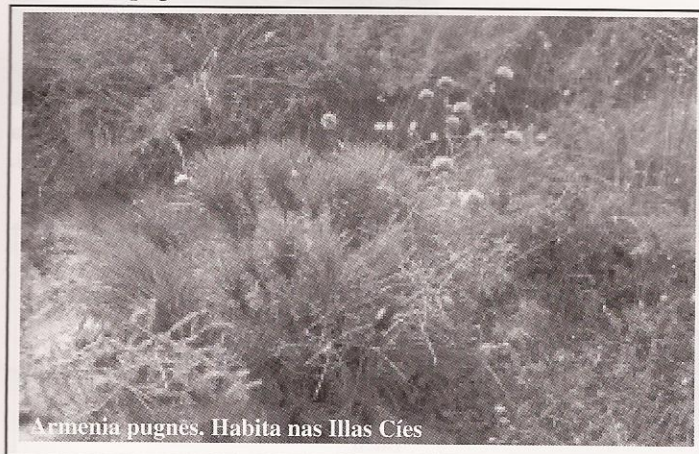
Avda. Médico Ballina, 5
LÉREZ - PONTEVEDRA

Teléf.: 986 870 045
Móvil: 689 300 438
Particular: 986 852 525

Táboa 1. Especies e subespecies presentes nas illas atlánticas que están recollidas no Libro Vermello da flora galega e na “Lista Roja de la flora española”, ambos en proceso de elaboración.

Especies e subespecies	Libro vermello Galiza	Lista vermella Estado Español
<i>Alyssum loiseleurii</i> P. Fourn. (?)	*	*
<i>Angelica pachycarpa</i> Lange	*	
<i>Antirrhinum majus</i> subsp. <i>linkianum</i> (Boiss. & Reuter) Rothm. (?)	*	*
<i>Armeria pubigera</i> (Desf.) Boiss.	*	
<i>Armeria pungens</i> (Link) Hoffmanns. & Link	*	
<i>Asparagus officinalis</i> subsp. <i>prostratus</i> (Dumort.) Corb.	*	
<i>Chaetopogon fasciculatus</i> subsp. <i>prostratus</i> (Hackel & Lange) Lainz (?)	*	*
<i>Corema album</i> (L.) Don	*	
<i>Cytisus insularis</i> S. Ortiz & Pulgar.	*	
<i>Leucanthemum merinoi</i> Vogt & Castrov.	*	
<i>Leucanthemum pluriflorum</i> Pau	*	
<i>Linaria arenaria</i> DC.	*	*
<i>Mibora minima</i> subsp. <i>littorea</i> (Samp.) S. Ortiz & Rodr. Oubiña	*	
<i>Otanthus maritimus</i> (L.) Hoffmanns. & Link	*	
<i>Rumex acetosa</i> subsp. <i>bifformis</i> (Lange) Castrov. & Valdés-Bermejo	*	
<i>Rumex rupestris</i> Le Gall	*	*
<i>Scilla merinoi</i> S. Ortiz, Rodr. Oubiña & Izco	*	
<i>Spergularia australis</i> (Samp.) Prain	*	*
<i>Ulex europaeus</i> subsp. <i>latebracteatus</i> (Mariz) Rothm.	*	

Armeria pugnens. Habita nas Illas Cíes

Corema album. Habita nas Illas Cíes

